

שיעור עשרים ושלושה

"מתוך שהותרה"

המסקנא האחרונה של רבא מדברי ר"ע היא (ה ע"ב):

ושמע מינה: לא אמרינן הואיל והותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך.

פליגי ב"ש וב"ה (ביצה יב ע"א) אי אמרינן מתוך. לדעת ב"ה אמרינן מתוך שהותרה הוצאה והבערה לצורך, הותרה נמי שלא לצורך. ולדעת ב"ש לא אמרינן.

מבואר, שאם ר"ע היה סבור דאמרינן מתוך, כדעת ב"ה, הוכחתו לא נכונה, כי גם אם מיירי ביום ט"ו, ניתן לשרוף אע"ג דהוי יו"ט, מפני שהותרה נמי שלא לצורך. וע"כ דס"ל כב"ש.

התוס' בכתובות (ז ע"א) וכן רוב הראשונים ביארו, דלא אמרינן מתוך בכל מקום, אלא צריך שיהיה צורך היום קצת. כלומר: מתוך שהותרה לצורך אוכל נפש, הותרה נמי לצורך היום שאינו או"נ. וכ"כ התוס' בסוגיין (ד"ה לא אמרינן), "דאי אמרינן מתוך שרי, אף על גב דבעינן צורך היום קצת הכא מה שמבער הוי צורך". וכן דעת רוב הראשונים (רמב"ן שבת קכד ע"ב, רא"ש ביצה פ"א סי' יח ועוד).

בשיעור הקודם חקרנו, מהו גדרה של מ"ע דתשביתו. האם הכוונה שבכל רגע שאינו מבער מבטל מ"ע, כי החיוב מתחדש בכל שעה. או שהמ"ע מתקיימת לאורך כל ימות הפסח, והמאחר מבטל רק דין זריזין מקדימין למצוות.

ונתבאר שם, שדעת רבינו חננאל בהכרח שמ"ע דתשביתו אינה בת-דיחוי, ומי שלא משבית מבטל בכך מ"ע, שהרי ר"ח אמר דאי ללאו יצאת, הוה אמרינן דעשה דוחה ל"ת, והרי אין אומרים כן במצוה שניתן לדחותה למחר! אע"כ כנ"ל.

והבאנו דברי התוס' בביצה ח ע"ב שכתבו דס"ל לרבא שאין עשה דשבתון. והקשינו דלפ"ז מנא ליה לרבא דהבערה לחלק יצאת ולכן א"א לשרוף, הרי גם אם לחלק יצאת ניתן לשרוף משום דעשה דתשביתו דוחה ל"ת דכל מלאכה לא יעשה (ואין כאן עשה ול"ת, דלית ליה עשה דשבתון). וביארנו, שהוכחת רבא היא באמת רק מהלשון "אב מלאכה" דמשמע דלחלק יצאת ולא לאו בעלמא. ובאמת תשביתו אינה דוחה את הל"ת כי נדחית למחר, ודמ"א לשריפת נותר. וא"כ מדוע הוי צורך היום, הרי אפשר לדחותה למחר.

ובמילים אחרות: מנ"ל לרבא דס"ל ר"ע דלא אמרינן מתוך, לעולם אימא לך דאמרינן

מתוך, והטעם שאין השריפה דוחה יו"ט הוא משום שמצוות תשביתו בת שיהויי היא !?

כך הקשה הפנ"י (ד"ה בגמרא וש"מ לא אמרינן) בשם ספר תומת ישרים בשם הרא"ש מלוניל.

והנה, היה אפ"ל, דהתוס' בביצה שם אזלי לפמ"ש רש"י שם יב ע"א (ד"ה אלא) שלמ"ד הותרה שלא לצורך היינו אפילו כאשר אין צורך כלל, דמה"ת מותר לעשות מלאכות שלא לצורך כלל (ורק רבנן גזרו שיהיה צורך קצת, צורך היום או צורך מצוה). ולפ"ז ניחא, דאי ר"ע סובר דאמרינן מתוך, אע"ג דאפשר לדחותה למחר, מ"מ מותר אפילו שלא לצורך כלל, ומהא דאמר דא"א לשרוף ביו"ט – משמע דס"ל כב"ש.

אך קשה לומר כן, כי התוס' בביצה שם חלקו על רש"י וחזרו על מ"ש בסוגיין, שצריך צורך קצת. וא"כ הדק"ל.

ובאמת מהר"ם חלאווה ביאר את הסוגיא בדרך אחרת: לקמן (ו ע"א) גבי המוצא חמץ בפסח כופה עליו את הכלי, הקשה הר"ן מדוע לא ישרפנו מדין מתוך. ותירץ כרש"י, דאיירי בשביטלו, ולכן א"א לשרוף. והקשה על כך מהר"ם חלאווה, שהרי גם אם לא ביטלו אסור לשרוף, דקי"ל אין שורפין קדשים ביו"ט משום שמצוות שריפתם בת דיחוי היא, וה"נ מצוות תשביתו בת דיחוי. ומוסיף דאף ר"ע גופיה ס"ל הכי, ואין כוונת רבא דר"ע ס"ל כב"ש, דהיכי שביק לב"ה ועביד כב"ש, אלא כוונתו שאף ב"ה יודו שא"א לשרוף, דהכא אין בו צורך היום כלל, משום שמצוה זו בת דיחוי היא. וכ"כ הכס"מ (פ"ג מהל' חו"מ ה"ח).

וא"כ מהר"ם חלאווה מפרש דלא כמ"ש התוס' בסוגיין, ושאר הראשונים. הם הבינו דכוונת רבא דר"ע ס"ל כב"ש, ולכן אוסר (דאילו לב"ה דאית להו מתוך, הוי צורך קצת ולכן מותר). אמנם עכ"פ התוס' מודים למהר"ם בעיקר דבריו, שכאשר אין צורך כלל – כו"ע מודו דאסור. ורק רש"י סובר דאף כשאין צורך כלל מותר מה"ת למ"ד זה (וכ"כ מהר"ה אר"ז).

עכ"פ, הפנ"י מיישב את קושיית הרא"ש מלוניל הנ"ל, שיש כאן גם לאוין דב"י וב"י, משא"כ בנותר דאין לאוין אלו, וכיוון שכך – בביעור חמץ הוי צורך היום, ואינו דומה לשריפת נותר ושאר קדשים, ששם אין צורך היום כלל.

וכך חילקו בשו"ע הגר"ז (קו"א, הל' פסח סי' תמו הערה ג), וכן הדברי יחזקאל (סי' י אות ד).

אלא שיש להקשות, שהטור (סי' תמו) כתב שלדעת רבי יהודה דאין ביעור חמץ אלא שריפה, המוצא חמץ בפסח לא יגע בו אלא יחכה למוצאי יו"ט ויבערנו. ולפ"ד הפנ"י, הרי הוי צורך היום, משום שעובר בלאוין, ומדוע יוכל לפורר או לזרות לרוח אף לר"י.

ואפשר שהטור אזיל אליבא דהתוס' לקמן (כט סע"ב, סד"ה רב אשי), שאם דעתו לבערו אינו עובר בב"י וב"י. אך הרא"ש מלוני"ל סובר כדעת תוס' רבינו פרץ, שאם "דעתו לבערו" עדיין עובר בלאו דב"י וב"י, ורק כאשר מחזור עליו לשרפו אינו עובר, וממילא ביו"ט אם לא יבערנו – יעבור עליו בב"י וב"י אע"פ שדעתו לבערו.

האמת, שגם בתור"פ תירץ כהפנ"י, דהוי צורך משום הלאוין דב"י וב"י. אך לשיטתו לא קשה, שהרי רבינו פרץ סובר שאם רק "דעתו לבערו" – עובר עליו, ורק אם "מחזור עליו לבערו" אינו עובר.

אך עכ"פ, לשיטת התוס' לקמן, שאין עובר באיסור שהייה אם דעתו לבערו – אכתי צ"ע מדוע הוי "צורך היום קצת". וכן הקשה השאג"א (סי' פא).

והדברי יחזקאל (סי' ט אות ו) תירץ, דאמנם אינו עובר בב"י וב"י, אך עובר בביטול מ"ע דתשביתו, ולכן הוי צורך היום.

איברא, שבשו"ת פרי יצחק (ה"א סי' יז) הביא דברי הנו"ב (מהדו"ק או"ח סי' כא) שהוכיח מהתוס' שם שגם במ"ע דתשביתו אינו עובר כאשר דעתו לבערו, דאי לאו הכי אכתי נשאר קושיית התוס' שם במקומה, אמאי מעל, הרי מיד כשיפדנו הוא שלו ועובר על עשה דתשביתו. ע"ש. ולפ"ז הדק"ל.

לכן מבאר הגר"י בלאזור, שיש שני חלקים בתשביתו. ביום י"ד יש מ"ע להשבית, אך כאשר משבית ביום ט"ו, מבטל מ"ע של השבתה ביום י"ד, ולכן אף אם תשביתו היא מ"ע מתמשכת, מ"מ מבטל בכך את המצוה להשבית בזמנו, אם מצוות ההשבתה ביום ט"ו.

אך כל זה ניחא לפירוש רבינו חננאל, אך להתוס' בביצה שלא חשיב מבטל מ"ע גם ביום הראשון, דלא אמרינן עשה דוחה ל"ת, וא"א לומר שתשביתו היא לא בת דיחוי, אכתי קשה.

ולכן צריך לבאר באופ"א מדוע הוי צורך.

הריטב"א בשמעתין (ה ע"א, ד"ה וש"מ) כותב וז"ל:

ומיהו השתא דקי"ל דביעור ביי"ד היכא דעבר ולא ביטל ולא בדק אין לו לשורפו ביום טוב, דכיון דהגיע המצוה קודם הוי כמילה שלא בזמנה שאינו דוחה יום טוב, וכן הוא בפירוש בירושלמי דשבת (ע"ש פ"ב ה"א), וכן הצעתי לפני מורי הרב והרשב"א והודו לדברי, ושלא כדעת רבים, הלכך כל כיוצא בזה מוציאו כלאחר יד או על ידי גוי דשרינן ליה שבות דרבנן שלא יעבור עליו, ולא סגי הכא שיכפה עליו את הכלי כדלקמן (ו' ע"א), דההוא למי שביטל, וכן הורו רבותי...

הריטב"א מסכים עם דברי הפרי יצחק, שאחר שנאמר "ביום הראשון" הכוונה שבאותו זמן הוי כמילה בזמנה, ואח"כ הוי כמילה שלא בזמנה. ולכן סובר שיוציאו כלאחר יד או ע"י גוי, משום דס"ל כהרמב"ן וסיעתו, שאינו עובר על חמץ שאינו ברשותו (דבעינן שלו וברשותו).

וניתן להוכיח דס"ל להריטב"א שעובר בכ"י וב"י אף אם דעתו לבערו, ולכן הצריך להוציאו מביתו.

אך א"כ יש לשאול, שאם יש חיוב להוציא החמץ מביתו – הוי צורך, וא"כ מדוע צריך ע"י גוי או כלאחר יד, ולא נתיר לו לטלטלו ביד ממש, משום דהוי צורך היום? שהרי לא מצינו שצריך לעשות בשינוי היכא דאיכא צורך!

וכן דעת הטור (סי' תמו), שלא ישרוף את החמץ ביו"ט, אך מאידך כופה עליו כלי ואסור לטלטלו. וגם ע"ז קשה, דאי הוי צורך היום – מדוע לא נתיר לו לפחות לטלטלו ולבערו ע"י פירור למים, או להוציאו מביתו.

ונראה, דמוכח מכאן שעשיית מלאכה בכדי להינצל מאיסור אינו נחשב צורך היום. זו אינה סיבה מספקת בכדי להתיר המלאכה. ונבאר:

קי"ל (סי' תצה סע"א) כדעת רבי יהודה, שאף מכשירי אוכל נפש שלא היה אפשר לעשותם מעיו"ט, מותר לעשותם ביו"ט, כגון שפוד שנרצף או סכין שנתקלקלה וצריך להשחיזה.

הגמ' דנה כאשר אדם הניח סיר על האש ועומד לישרף, וא"א להוציא את הסיר – האם מותר לכבות. השו"ע (סי' תקיד סע"א) פוסק שאסור "ואין מכבין הבקעת, אפילו כדי שלא יתעשן הבית או הקדרה", משום שלא התירו תיקונם של כל מכשירי או"נ, אלא רק מכשירים שהם לצורך תיקון האוכל.

וכ"כ התוס' (ביצה כב ע"ב, ד"ה ההיא), שמכשירי או"נ הותרו רק לצורך או"נ ולא לשאר צרכי היום. וז"ל: "אי נמי י"ל דהא דשרינן מדרשה דלכם היינו דוקא בדבר שהוא

אוכל נפש אבל בדבר שאינו אלא לתשמיש בעלמא וכן שלא תתעשן הקדרה אסור". מבואר, דאע"ג דהוי צורך היום, שהרי האוכל נשרף, מ"מ צריך דווקא שיהיה צורך אוכל נפש.

לפ"ז, אם אדם רוצה, למשל, להשחזי סכין בכדי לחתוך לולב – יהיה אסור. משום שדבר זה הותר דווקא לאוכל נפש ולא לשאר צרכי היום.

ויש להבין את הסברא בזה, מדוע בהכנת אוכל נפש אמרינן הותרה נמי שלא לצורך, ואילו במכשירי או"נ הותרו דווקא לאו"נ ותו לא?

ונראה לבאר זאת כך:

הרמב"ן בחידושו לשבת (ק"ז ע"ב) מגדיר מהו "מתוך". בתורה כתיב גבי יו"ט "כל מלאכת עבודה לא תעשו", אך גבי שבת כתיב "לא תעשה כל מלאכה". ויש להבדיל בין מלאכה באופן כללי, לבין "מלאכת עבודה", שהיא מלאכה שיש בה טורח ואין בה הנאה ישירה. ביו"ט נאסרו רק מלאכות עבודה ולא "מלאכת הנאה" (כלשון הרמב"ן), ולכן הותרו מלאכות אוכל נפש, שיש בעשייתם הנאה באופן ישיר. וע"ע בדבריו עה"ת, עה"פ "כל מלאכת עבודה לא תעשו" (ויקרא כג, ז). וכ"כ היראים (מצוה שד) והחינוך (מצוה חצר ועוד).

לפ"ז, מכשירי אוכל נפש הותרו באופן מיוחד, רק לאוכל נפש עצמו, כגון השחזת הסכין כדי לשחוט בהמה, כי מזה נוצרת הנאה. אך לא הותר להשחזי עבור "מלאכת עבודה" – מלאכה של טרחה.

יוצא לעניינו, שמלאכת או"נ לא נאסרה מעולם ביו"ט. אך מכשירי או"נ נדרשים מגזיה"כ אחרת: "הוא לבדו יעשה לכם" – לכל צרכיכם, לרבות מכשירי אוכל נפש. הכתוב התירם אע"פ שהם כשלעצמם מלאכת עבודה.

וכעין דברי הרמב"ן והראשונים הנ"ל כתב גם רבי אברהם דאנציג בחיבורו נשמת אדם (על החיי אדם), ונקדים:

כתב הרמב"ם בהל' יו"ט (פ"א ה"ד):

כל מלאכה שחייבין עליה בשבת אם עשה אותה ביום טוב שלא לצורך אכילה לוקה חוץ מן ההוצאה מרשות לרשות וההבערה, שמתוך שהותרה הוצאה ביום טוב לצורך אכילה הותרה שלא לצורך אכילה, לפיכך מותר ביום טוב להוציא קטן או ספר תורה או מפתח וכיוצא באלו מרשות לרשות. וכן מותר להבעיר אף על פי שאינו לצורך אכילה, ושאר מלאכות כל שיש בו צורך אכילה מותר כגון

שחיטה ואפייה ולישה וכיוצא בהן, וכל שאין בהן צורך אכילה אסור כגון כתיבה ואריגה ובנין וכיוצא בהן.

במגיד משנה הבין, שהרמב"ם סובר שגם יתר המלאכות שהן אופייניות בד"כ למאכל ומשטה (למשל, מלאכת בורר) – הותרו אף הן שלא לצורך אוכל נפש (כגון ברירת ספרים וכדו').

ופירוש "מלאכה שהיא שלא לצורך אכילה", נתבאר בדברי רבינו, שכולל כל מלאכה שאינה נעשית באכילה ושתייה וא"כ היה מן הדין שיהיו הבערה והוצאה נאסרין כמו כתיבה ואריגה, אלא שמתוך שהותרו לצורך אכילה הותרו שלא לצורך.

יש חולקים על הבנה זו. הפמ"ג (פתיחה להל' יו"ט אות יז) והפר"ח למדו, שכוונת הרמב"ם רק להוצאה והבערה ולא לשאר מלאכות. והוכיחו מדברי הרמב"ם בהמשך (הט"ו), שכתב: "המבשל ביום טוב לגוים או לבהמה או להניח לחול – אינו לוקה, שאילו באו לו אורחים היה אותו חבשיל ראוי להן", ומשמע דלולי סברת "הואיל", היה לוקה. והרי לפי הה"מ מדוע לא אמרינן "מתוך"? אע"כ שרק בהוצאה והבערה אמרינן מתוך אף שלא לצורך אוכל נפש.

בספר נשמת אדם (הל' שבת ומועדים כלל פ אות א) סובר כהמ"מ, שיש לחלק בין מלאכות שהן אופייניות למאכל לבין מלאכות שאינן כאלו.

ומבאר, שזוהי כוונת הגמרא: כיוון שהתורה חילקה וכתבה שיש מלאכות שכלל לא נאסרו ביו"ט, והן מלאכות אוכל נפש, שהתורה הוציאה אותם מכלל האיסור – לכן אינן נאסרות כלל. וביתר ביאור: אין כוונת התורה שהמלאכות הותרו לצורך אוכל נפש, אלא כוונתה שאותן מלאכות שהן אופייניות לאוכל נפש – לא נאסרו כלל. אך הוצאה והבערה שאינן מיוחדות לאו"נ – צריך את סברת "מתוך". וז"ל בסוף דבריו:

ומעכשיו תראה, שמדויק לשון הרמב"ם, דדוקא בהוצאה והבערה, הוצרך לומר מטעם מתוך, דשאר מלאכות כל שיש בו צורך אכילה, ר"ל המיוחדות לאכילה כגון שחיטה כו' אלו בוודאי מותרים לגמרי מן התורה אפילו שלא לצורך כלל כדאיתא בהדיא בקרא "אך אשר יאכל", ר"ל המיוחדות לאכילה מותרים לגמרי, אך הוצאה והבערה שאינן מיוחדות צ"ל מתוך, שע"כ הם מותרים לצורך אכילה, דא"א לקצור ולבשל בלא הוצאה והבערה, וא"כ מתוך אותו פסוק שאתה מתיר לצורך, אתה מתיר ג"כ שלא לצורך, ובזה עי' היטב בלח"מ, ול"ק כל קושיותיו... עכ"פ יצא לנו דבכל מלאכות המיוחדות לאוכל נפש לכ"ע אמרינן מתוך...

נמצינו למדים, ש"מלאכת עבודה" נאסרה, אך מלאכת או"נ היא "מלאכת הנאה", ולא הייתה בכלל האיסור.

ומכשירי אוכל נפש, אע"ג דהם "צורך" – הם מוגדרים "מלאכת עבודה" ולא "מלאכת הנאה", ולכן לא הותר לעשותם שלא לצורך או"נ, כגון לחתוך את הנר. אך מלאכת אוכל נפש עצמה הותרה אף שלא לצורך או"נ, כגון הדלקת הנר (שהבערה הותרה לצורך או"נ). הדלקת הנר היא "הנאה", אך חיתוך הנר הוא "עבודה".

כתב הרא"ש (יומא פ"ח סי' יד):

שאלו את הראב"ד ז"ל: חולה שיש בו סכנה אם לא יאכל בשר. אם יש לפניו נבילה ואין שחוט אם לא שנשחט בשבת. כי יש אומרים מוטב שיעבור הוא על לאו דנבילה משיעברו אחרים על איסור סקילה...

ורבינו מאיר השיב בתשובה על זה, והביא דמיון מאוכל נפש ביום טוב דשוחטין ביום טוב דאיכא עשה ולא תעשה באיסור מלאכה, ומאכל נבילה דאין בה אלא לאו, או לומר לנכרי לנחור עופות דליכא אלא איסור דרבנן, דאין שחיטה לעוף מן התורה אלא כיון דהתורה התירה לנו אוכל נפש ביום טוב הוה לדידן כל אוכל נפש ביום טוב כמו בחול. והכי נמי כיון שהתירה תורה פיקוח נפש הוי כל מלאכה שעושה בשבת בשביל חולה שיש בו סכנה כאילו עשה בחול. והיכא דאיכא תרי איסורי מאכילין אותו הקל. ושחטה – המאכל מותר, אבל הנבילה – המאכל עצמו אסור, ואריה רביע עלה...

ויש להקשות, מה הדמיון בין מלאכת אוכל נפש ביו"ט, שהותרה לגמרי, לבין איסור שחיטה בשבת?

אך ע"פ הנ"ל יובן, שהוכחת מהר"ם היא ממכשירי או"נ, דהיינו מלאכת עבודה, ואם התורה התירה מלאכה ביו"ט לצורך האכלת החולה, אע"פ שהיה יכול לאכול נבילה, גם כאן יש לשחוט לו בשבת לצורך פיקוח נפש.

השתא דאתינן להכי, שיש שני סוגי "מלאכות", יש לדון: אדם שרוצה לקיים מ"ע של נטילת לולב, ע"י שיטלטל את הלולב ד"א – האם חשיב מלאכת עבודה או מלאכת הנאה? נראה שבזה נחשב "מלאכת הנאה", דאע"ג דלאו ליהנות ניתנו, מ"מ סו"ס נהנה מקיום המצוה, ולכן איתא בגמ' שמטלטל את הסכין למילה ואת הלולב וכו'.

אך כאשר רוצה להינצל מאיסור – נראה שאין בזה מלאכת הנאה, כי בכך יש רק "סילוק המונע" (עי' אגרת התשובה לאדה"ז), אך אינו גורם לו תועלת והנאה. וממילא כאשר עושה מלאכה ע"מ להינצל מאיסור – מלאכה זו מוגדרת כמלאכת עבודה.

וכע"ז יש להביא ראיה מדברי הגמ' גבי מבריה ארי מנכסי חברו, שאינו יכול לדרוש שכר, מפני שלא נחשב שנתן הנאה לחברו אלא רק סילק את המפריע.

וכן שיטת רש"י (שבת צג ע"ב) שהגדרת מלאכה שאצל"ג היא, מלאכה שהאדם אינו צריך לגופו, כלומר שאין לו הנאה ממנה.

עפ"ז יש להגדיר, ש"צורך היום" היינו דווקא מלאכות הנאה, שהותרו בכל מקרה, כי לא היו בכלל האיסור. אך הצלה מאיסורים דומה יותר למלאכת עבודה, כי אינו נהנה מכך. אדם נהנה מקיום מצוה, אך אין לו הנאה חיובית מכך שניצל מאיסור (ומזה נראה דלא כהפנ"י שכתב שההצלה מאיסור ב"י וב"י חשיבא צורך היום).

וממילא יובנו דברי הריטב"א והטור. הקשינו, מדוע כתב הריטב"א שיוציא את החמץ בשינוי או ע"י גוי, הרי יש בדבר זה צורך ויש להתיר להוציא כדרכו? אך ע"פ הנ"ל מיושב, שאין בכך צורך, כי הוצאת החמץ היא רק בכדי להינצל מאיסור שהייה. וכן מש"כ הטור שלא ישרפנו, ושאלנו מדוע לא יפוררנו או יוציאנו? אלא כנ"ל, דאפילו איסור דרבנן של טלטול אינו מותר בכה"ג, דאין כאן צורך היום.

אלא, עתה הדרא קושיית הרא"ש מלוני"ל לדוכתה, דאי נימא דמצוות תשביתו אינה מצוה עוברת, מדוע היה מותר לשרוף ביו"ט אי אמרינן "מתוך", הרי אין כאן כל צורך, דהרי נתבאר שההימנעות מלאו דב"י וב"י אינה צורך (דלא כהפנ"י)? וכמו כן לא מובנים דברי התוס' שיש כאן "צורך קצת" – מהו אותו צורך?

ובמילים אחרות, חוזרת הקושיא מה בין שריפת נותר וקדשים לבין שריפת חמץ? מדוע שריפת קדשים ונותר אסורה ביו"ט (משום שאין זה צורך), ואילו שריפת החמץ מותרת?

ונראה להעיר על מש"כ הדברי יחזקאל דלעיל:

הדי"ח הביא שתי אפשרויות להבנת המ"ע דתשביתו – האם הוי מצוה עוברת, והדוחה אותה מבטל מ"ע, או שזמנה בכל רגע ורגע, והדוחה אותה רק מבטל דין "זריזין".

אך יש מקום לחלק ולומר, שבשריפת קדשים התורה אמרה שיש לשרפם, אך לא קצבה לכך פרק זמן מסוים, אלא יש רק דין כללי של זריזין מקדימין למצוות, ואמנם דין "זריזין" אינו דין מספיק בכדי לדחות איסור מלאכה ביו"ט. אך בשריפת חמץ, אף אם נאמר שהמצוה אינה עוברת, וניתן לקיימה למחר (ואינו מבטל מ"ע), מ"מ התורה קבעה זמן קצוב לשריפת החמץ. קיום המצוה בין"ט (ולא למחרת) אינו רק מדין

”זריזין” בעלמא, אלא הוא דין מדיני המצוה עצמה, שעכשיו זמנה. וא”כ, מצוות השריפה מוגדרת כ”חובת היום”, ולכן אפשר לומר דודאי יש כאן ”צורך היום”, ודלא כהדברי יחזקאל שכתב שאם אינה עוברת אין כאן צורך כלל (אלא רק ”זריזין”).

ונראה לדייק כן מדברי הרמב”ן (שבת קנד ע”ב), שכתב בזה”ל:

ותו קשיא לי הא דאמרינן בפ”ק דפסחים (ה ע”ב) גבי ביעור חמץ של שריפה וש”מ לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, וי”ל כל חובת היום כדבר שהוא צורך היום הוא.

יש לפרש בכוונתו כנ”ל, שכאשר עצם הגדרת המצוה היא שזהו זמן קיומה – שפיר הוי צורך היום.

וממילא, מיושבת קושיית הרא”ש מלוניל, דאילו ר”ע היה סובר ”מתוך” – היה לו להתיר לשרוף את החמץ ביו”ט, אף למ”ד דמצוות תשביתו ניתנת להידחות, משום שעיקר זמנה הוא ביו”ט, והוי צורך היום. ואע”פ שאינו עובר באיסור שהייה, או שאין זו סיבה מספקת כדי לדחות את איסור המלאכה ביו”ט (כנ”ל), עכ”פ עצם מצוות ”תשביתו” היא צורך היום. ודו”ק.